08/04/2018
כ"ג ניסן תשע"ח

<u>הנחיות למטלות להכשרה מעשית-שנה ב תשע"ח</u>

עבודה זו נועדה לארגן ולעבד את המידע שאספתם וחוויתם במהלך ההכשרה המעשית. בעבודה נעשה שימוש במערכת המושגים של ארגון הבריאות העולמי (ICF), בעקרונות התיעוד על פי המתע"מ (2016) ובעקרונות טיפול מבוסס ראיות. <u>בסופו של המסמך מופיעים נספחים להבהרת ההוראות</u>.

<u>I. תיאור מסגרת ההתערבות בה מתקיימת ההכשרה</u> (עד 1/2 עמ', 5 נק')

1. שם מסגרת ההתערבות, אילו אנשי צוות מלבד במרפאים בעיסוק פעילים בה.
2. תאור אוכלוסיית הלקוחות (גיל, אבחנות שכיחות של הלקוחות המופנים לטיפול).
3. גורמים מפנים למסגרת.
4. תפקידי המרפאות/ים בעיסוק: תחומי אחריות, תחומי מעורבות וקריטריונים לזכאות לטיפול בריפוי בעיסוק.

<u>II. תאור מקרה</u> (סה"כ 85 נק')

יש לבחור יחד עם המדריכה אדם אחד לליווי אישי במהלך ההכשרה ולתאר את תהליך התערבות על פי הנקודות הבאות:

<u>1.מידע אודות האדם (5 נק')</u>

א. מידע דמוגרפי

שם (בדוי), מגדר, תאריך לידה וגיל, ארץ לידה ושנת עלייה (אם רלוונטי), מצב משפחתי, מספר אחים ומקום האדם במשפחה, מקום מגורים ועם מי מתגורר, השכלה של האדם (ושל ההורים בדו"ח לילדים ונוער), עיסוק / מקצוע (תעסוקת ההורים בדו"ח לילדים ונוער), מקום עבודה / מסגרת לימודית.

ב. מידע רפואי

- תאריך אשפוז / קבלה למסגרת ההתערבות.
- אבחנות רפואיות.
- סיכום רקע התפתחותי ורפואי רלוונטי וממוקד (כולל אשפוזים וטיפולים קודמים).
- התוויות זהירות (קונטרה-אינדיקציות).
- גורמים מטפלים נוספים.

ג. מידע אודות ההפניה

- הגורם המפנה (כולל הפנייה עצמית).
- תאריך ההפניה למסגרת ולריפוי בעיסוק.
- סיבת ההפניה.
- גורם בריאות מבטח / ממן.

<u>2. תהליך ההערכה וההתערבות</u> (ראו נספח 1)

א. <u>פרופיל עיסוקי</u> (15 נק') - חלק זה כולל תאור של הרקע החינוכי והעיסוקי של האדם (כולל עיסוקים בעבר ובהווה) תוך התייחסות להשפעות של עיסוקים אלה על האדם, ולשינויים שחלו בעקבות המחלה / פגיעה / מגבלה / איחור התפתחותי. יש

לאסוף מידע מהאדם, משפחתו ואנשים משמעותיים אחרים, מאנשי מקצועות אחרים ומהתיק הרפואי. במידה ונעשה שימוש בכלים פורמליים (כגון: OSA, COSA, COPM), יש לציין שם מלא של הכלי, שמות המחברים, שנת פרסום, ומה הוא בודק. נקודות להתייחסות (יש לפרט את <u>המידע הרלבנטי בלבד</u> בהתאם למסגרת בה נמצאים, לאדם בו מטפלים (ילד, מבוגר) והסיבה שהופנה לטיפול (ליקויים התפתחותיים, פגיעה פיזית, התמודדות עם מחלה נפשית)):

- **רקע (היסטוריה) חינוכי ומקצועי** – יש להתייחס למידע רלבנטי על מסגרות הלימוד בהם למד/ה או לומד האדם, תארים / הכשרה מקצועית ורקע תעסוקתי.
- **תפקידים מרכזיים** – יש לתאר את התפקידים המרכזיים של האדם במסגרות השונות כגון: משפחה, קהילה, עבודה וכד' ואת חלוקת התפקידים בבית (אם יש) כגון, "אח בכור", מנהל עניינים כספיים של המשפחה וכד'.
- **רמת התפקוד (הביצוע העסוקי המדווח)** של האדם בתחומי העיסוק השונים כפי שהוא, משפחתו ו/או אנשי צוות אחרים מתארים.
- **הרגלים ושגרות חיים** – סדר היום של האדם בביתו, במסגרת החינוכית, בעבודה (עמ' 26 - מתע"מ).
- **רוח האדם**- ערכים, אמונות, מטרות אישיות ותפיסות כפי שהאדם ו/או אחרים משמעותיים מדווחים עליהם (עמ' 23 + נספח א' טבלה 2- מתע"מ)
- **סביבות והקשרים** – יש להתייחס להקשרים פיסיים, חברתיים, תרבותיים, וירטואליים בסביבות התפקוד השונות (עמ' 28-29- מתע"מ).
- **תחומי עניין ועיסוקים משמעותיים של האדם**
- **התייחסות האדם / משפחתו למגבלה**- כיצד הם תופסים אותה, איזו משמעות הם נותנים לה.
- **העדפות של האדם ותוצאות רצויות** – פרוט הציפיות של האדם ומשפחתו מהטיפול בכלל ובריפוי בעיסוק בפרט. (לדוגמא, האם עקב המחלה /הפגיעה חלו שינויים ביכולתו לעסוק בתחומי העיסוק? האם מעוניין/ת לשנות משהו בדרך שמבצע את העיסוקים (אימוץ עיסוקים אחרים וכד') וכן סדרי העדיפויות שלו.

אין חובה להשתמש בטבלה המובאת בדוגמא בנספח, זוהי הצעה לארגון המידע. בכל מקרה אין לחרוג ממס' העמודים הנדרש.

ב. <u>ביצוע עיסוקי (התפקוד הנוכחי)</u> (20 נק')

חלק זה מתבסס על מידע לגבי <u>הביצוע העיסוקי</u> (הנצפה בפועל) שנאסף בתהליך ההערכה בריפוי בעיסוק (אבחונים, תצפיות, ראיונות). יש לפרט את כלי ההערכה (שם הכלי, המחברים, השנה ומה הכלי בודק). יש לשבץ את הציונים של האבחונים הסטנדרטיים במקומות הרלבנטיים ולציין את משמעותם (בטווח הנורמה , מעל/מתחת לנורמה). אין צורך להוסיף מידע בנספחים.

- **<u>סיכום ביצועי האדם בעיסוקיו הרלבנטיים</u>** (טבלה 1- מתע"מ): BADL, IADL, משחק, לימודים, עבודה, פנאי והשתתפות חברתית.
- **גורמים מאפשרים ומגבילים את ביצוע העיסוקים והפעילויות השונות.** יש להתייחס לגורמים במיומנויות ביצוע ומרכיבי האדם (טבלאות 3 ו-4- מתע"מ) בהרגלים ושגרות (עמ' 26- מתע"מ) בהקשרים ובסביבות (עמ' 28-29- מתע"מ). יש

לסכם בקצרה. מומלץ להציג את המידע בטבלה כמו זו המופיעה בנספח 1, את הגורמים המאפשרים והמגבילים הרלבנטיים לאדם הספציפי.

- **התרשמות כללית**- מידע משמעותי על התנהגות האדם בזמן ההערכה: מידת שיתוף הפעולה, מוטיבציה, חרדות, מידת הריכוז וכו'. האם וכיצד השפיעו על התוצאות של תהליך ההערכה?

ג. מטרות ההתערבות (15 נק') (ראו נספח 2)

בהסתמך על תהליך ההערכה ובדיון משותף עם האדם יש לקבוע מטרות ויעדים להתערבות. יש לנסח 2 מטרות לטווח ארוך, מתוכן יש לבחור מטרה אחת ארוכה ולנסח לה 2 מטרות לטווח קצר. המטרות צריכות להתאים לגישת הטיפול המרכזית שנבחרה.

ד. תכנית ומהלך ההתערבות (20 נק') (ראה נספח 3)

- **תאור סוג ההתערבות:** טיפול ישיר - פרטני, זוגי, קבוצתי משולב., טיפול עקיף - הדרכה (להורים, לבן/בת זוג, אנשי חינוך או בריאות, מעסיק, סייעת)., חינוך וייעוץ.
- **תאור הנוכחים במהלך ההתערבות** (בן/בת זוג, הורה או בן משפחה אחר, או מטפל/ת, אנשי מקצוע אחרים או סטודנטים)
- **תאור שלבי יישום ההתערבות:**

- אסטרטגיות התערבות (טבלה 6- מתע"מ: קידום, שיפור/שחזור, שימור, שיקום/התאמה/פיצוי ומניעה).
- גישת ההתערבות / מסגרת ההתייחסות (להסביר בקצרה את עקרונות הגישה וכיצד הגישה תורמת לתכנית ההתערבות למקרה שלכם, כיצד מתאימה למטופל שלכן).
- תגובת מקבל/ת השירות לתהליך התערבות.
- תיאור תהליך היישום (לתת דוגמא למסגרת של הטיפול ואמצעי טיפול התואמים את מטרות הטיפול. להסביר מדוע נבחרו אמצעי הטיפול השונים)
- השפעת ההתערבות על הביצוע העיסוקי במידה והייתה- האם היו שינויים בתפקודי גוף, מיומנויות, הרגלים, השתתפות בעיסוקים וכד' (בהתאם למטרות הטיפול שהוגדרו) .
- אירועים יוצאי דופן ו/או משמעותיים במהלך ההתערבות.
- הנחיות או הדרכה למקבל/ת השירות / להורה / למטפל/ת, במידה וניתנו.

ה. ביסוס ההתערבות על ראיות (בהתייחס לתחום ההכשרה) (עד עמוד, 10 נק')

יש להביא תקציר של מאמר רלבנטי לגישה ו/או לאבחנה ו/או לסימפטומים שאותרו אצל האדם, לציין את שם המאמר, מחבריו, שנה ומקור. **רצוי** להסתמך על מאמר עדכני מחמש השנים האחרונות.

- **תחום ילדים** - יש למצוא מאמר המביא ראיות המנמקות את בחירת והתאמת הגישה להתערבות עם הילד הספציפי.

- **תחום פסיכו סוציאלי / פיזיקאלי / גריאטרי** – יש לתאר כיצד המאמר תורם להתייחסות לאדם, להבנת מצבו ולהתערבות (מחשבות, אפשרויות ליישום, שאלות המתעוררות בעקבות הקריאה).

ו. הסטודנט כמטפל (עד 1/2 עמ', 5 נק')

תאר/י דילמה אחת – שהעסיק/ה אותך במהלך ההתערבות (למשל, בנוגע לגישה, דרכי הערכה ואבחון , מטרות, מהלך ההתערבות, אופי הקשר עם האדם).

הנחיות כלליות לכתיבה וארגון העבודה (5 נק')

1. **אורך העבודה -סה"כ עד 8 עמודים.** חריגה תגרור הפחתה בציון.
2. יש להגיש את העבודות מודפסות בגופן David , Miriam או Arial, גודל 12 לפחות, שורה וחצי בין השורות ושוליים של 2.5 ס"מ לפחות מכל ארבעת הצדדים. בכתיבה בטבלאות (למי שבוחר פורמט זה)- רווח שורה.
3. לכל אורך העבודה יש לכתוב מקורות בתוך הטקסט וברשימת המקורות על פי כללי ה . APA מצגות משיעורים אינן מקורות רלבנטים לעניין זה.
4. יש למסור את העבודה לעיון המדריכה במקום ההכשרה בשבוע האחרון של תקופת ההכשרה המעשית, לבדיקת מידת הדיוק והאמינות של המידע. על המדריכה לחתום על העבודה או לאשר במייל את קריאתה ונכונות הפרטים.
5. יש למסור את העבודה למרכזת התחום בחוג לא יאוחר משבועיים לאחר תום תקופת ההכשרה דרך אתר הקורס.

חריגה מהנחיות אלה תגרור הורדה בציון.

בהצלחה

והכשרה מהנה ומעשירה

גב' רותי שוהם - מנהלת היחידה להכשרה מעשית shoham.ruth@gmail.com
ד"ר איילת בן ששון – מרכזת תחום הילדים ayeletyeladim@gmail.com
גב' דנה ויסברם פדן – מרכזת התחום הפסיכו סוציאלי dweissbre@staff.haifa.ac.il
גב' מאיה טוכנר אריאלי- מרכזת תחום פיזיקאלי mayatarieli@gmail.com

נספח 1

<u>יש להבחין בין פרופיל עיסוקי וביצוע עיסוקי ולא לחזור על הדברים:</u>

לדוגמא: **פרופיל עיסוקי-** יש לציין מהיכן נדלה המידע (ראיון עם הורה או מטפל עיקרי אחר בני משפחה אחרים, מטפל, מטופל, מטפלים עיקריים וכד'). יש לפרט את המידע הרלבנטי בלבד בהתאם למסגרת בה נמצאים, לאדם בו מטפלים (ילד, מבוגר) והסיבה שהופנה לטיפול (ליקויים התפתחותיים, פגיעה פיזית, התמודדות עם מחלה נפשית).

- רקע חינוכי- מידע על מסגרות חינוך וטיפול קודמים וקיימים
- תפקידים – לתאר את התפקיד/ים ומשמעותו/ם
- רמת תפקוד- לפי המתע"מ (לציין כותרות): לפרט כיצד ההורים והמטפלים רואים את ההשתתפות (מידה ואיכות) של הילד בתחומים השונים: ADL, IADL, לימודים, משחק, פנאי, השתתפות חברתית. אצל מבוגרים להתייחס לנקודת מבטם ובהתאם לצורך לנקודת מבט של אנשים בסביבתם.

ביצוע עיסוקי- מתוך אבחונים תצפיות קליניות, ואינטרפרטציה של המטפל.

יש לציין כלי אבחון- כולל שם מלא ושנה, תוצאות מרכזיות.

- רמת תפקוד בתחומי העיסוק הרלבנטיים (לדוגמה אדם בן 44 עם שבר בגליל דיסטלי של אצבע 5 שעובד ואינו לומד אין צורך להתייחס לתחום לימודים).
- מיומנויות ביצוע/מרכיבי אדם/הרגלים ושגרות/הקשרים וסביבות- גורמים מאפשרים ומגבילים לתפקוד בעיסוקים השונים, לפי הכותרות של המתע"מ. יש לשלב תוצאות אבחונים במקומות הרלוונטים, לתת דוגמאות כיצד מתבטא היכולת או הקושי בתפקוד היומיומי.
- הניתוח של גורמים מסייעים ומגבילים <u>ניתן ורצוי</u> להציג בטבלה וכמובן להתייחס רק למה שרלבנטי לאדם בו אתם מטפלים (ראו דוגמה בסוף המסמך).
- התרשמות כללית- בנוסף לכתוב גם לכתוב כסיכום המוביל למטרות ההתערבות: עוצמות וקשיים עיקריים

<u>דוגמה</u> לטבלה לניתוח גורמים מסייעים ומגבילים לתפקוד בעיסוקים השונים; ניתן להתייחס לתחום עיסוק אחד או יותר בו-זמנית או לפעילות/עיסוק מסוימים וכד'. להתייחס למרכיבי אדם, מיומנויות, הרגלים ושגרות וסביבות רלבנטיים בלבד.

עיסוק:	BADL (דוגמא)	
מרכיבי אדם, מיומנויות ביצוע, הרגלים ושגרות, סביבות	גורמים מאפשרים	גורמים מגבילים
<u>מרכיבי אדם:</u>		
- מנטאליים		
- חושיים		
- עצב-שריר-שלד ותנועה		
- פזיולוגי (נשימה, רבייה, ער וכו')		
<u>מיומנויות ביצוע:</u>		
- מוטוריות		
- תהליך		
- תקשורת		
<u>הרגלים ושגרות</u>		
<u>סביבות הקשרים:</u>		
- פיזית		
- חברתית		
- וירטואלית		
- תרבותית		

נספח 2

מטרות:

יש לכתוב בהתאם לנלמד בקורס גישות עם הדגשים שניתנו בכל אחד מהתחומים בשיתוף עם המטופל/בן משפחתו.

מטרות לטווח ארוך- תמיד צריכות להיות תפקודיות בהתאם להעדפות המטופל. מטרות אילו צריכות להיות מדידות (אם כי לא ברמת הפירוט של המטרות לטווח קצר) ובמסגרת זמן. המטרה הארוכה קשורה לעיסוק, לפעילות או לתפקוד. מטרה לטווח ארוך משקפת את הצפי של תוצאות ההתערבות הרצויות של האדם בסוף תקופת ההתערבות, או עם סיום תקופת הזמן שנקבעה מראש. מטרה זו עשויה להימדד בכל אחד מסוגי תוצאות ההתערבות (כמפורט בטבלה 8 במתע"מ).

מטרה ארוכה מנוסחת כך שתענה על השאלות: מה יושג, איך יושג, טיב ביצוע, מתי/תוך כמה זמן יושג.

מטרות לטווח קצר- מטרות אילו יכולות להתייחס לשיפור במרכיבי אדם או מיומנויות, אך גם כאן יש להתייחס לתפקוד. המטרות צריכות להתאים לרוח הגישה/גישות טיפוליות לפיהן עובדים. מטרות לטווח הקצר מתארות את השלבים (אבני דרך) שיש להשלים כדי להשיג את המטרה לטווח הארוך ו/או את ניתוח המרכיבים הדרושים להשגתן. מטרות לטווח קצר יכולות להיות: עיסוק, פעילות ו/או מיומנויות, דפוסי ביצוע (הרגלים ושגרות). על המטרה לטווח הקצר לכלול מה יעשה האדם, כיצד יעשה זאת, קריטריון לאיכות הביצוע והזמן המשוער להשגת המטרה. לא לבלבל בין אמצעי טיפול למטרת טיפול.

יש לשים לב כל מטרה (ארוכה וקצרה) צריכה לכלול מדד ביצוע אחד בלבד, אחרת המטרה הופכת למורכבת וקשה למדוד את השגתה.

דוגמאות למטרות:

פסיכוסוציאלי:

לא לכתוב שהמטרה תהיה שהמטופל יעשה מקרמה/אריח/יסיים דף עבודה בחדר ריפוי בעיסוק...

כן שיהיה מסוגל לעבוד במשך חצי שעה רצופה על...

דוגמא לניסוח מטרה: התמדה לאורך כשעה בבצוע פעילות במטבח הטיפולי בעלת רמת מורכבות פשוטה (חד שלבית) על מנת לאפשר השתלבות בתעסוקה מוגנת בתחום הכנת מזון תוך חודשיים או הגעה לפעילות בוקר עד שעה 8:30 כל יום (5 ימים בשבוע) תוך חודש.

בפיזיקאלי:

מטרה לטווח ארוך: יכין סלט ירקות באופן עצמאי תוך שימוש ביד הדומיננטית החלשה תוך חודש

מטרות לטווח קצר: שיפור כוח אחיזה ביד החלשה מ... ל.. תוך... על מנת לחתוך סלט ירקות

יכין סלט ירקות עם עיבוי לסכו"ם ועזרה קלה תוך שבועיים

בלקויים התפתחותיים:

<u>דוג' למטרה לטווח ארוך: יאכל עם מזלג באופן עצמאי תוך חודש</u>

<u>מטרות לטווח קצר: יביא מזלג מהצלחת לפה בתמיכה פיזית חלקית תוך שבועיים, ינעץ מזלג בחתיכות אוכל רכות תוך שבועיים.</u>

<u>לא</u> לכתוב שהמטרה היא "יסע על סקוטר בקליניקה 5 דקות".

<u>כן</u> לכתוב "יטפס על סולם בגן הילדים באופן עצמאי בשעת המשחק החופשי".

<u>לא לבלבל בין אמצעי טיפול או פעילות טיפולית לבין מטרת טיפול:</u>

הגדירו לכן מדוע אתן משתמשות באמצעי או פעילות מסוימת: האם כדי להשיג מטרה מסוימת או כדי לתרגל פעילות המהווה מטרה.

למשל: אם המטרה של מטופלת היא להרחיב עיסוק בפעילויות פנאי והיא רוצה ללמוד לעשות פסיפס, אזי מטרה של "תעשה פסיפס של מסגרת של מראה".... היא מטרה תקפה.

אם המטרה היא לשפר מיומנויות עבודה מסוימות כדי להכין מטופלת לעולם העבודה (נאמר כקופאית בסופרמרקט כמטרה לטווח ארוך) - ובמסגרת זו היא תתנסה בפסיפס ושאר מלאכות, הרי שזה יהיה האמצעי/פעילות טיפולית בלבד. חשבו מה אתן רוצות להשיג באמצעי זה: אולי עבודה רצופה במשך שעתיים? תרגול של מיומנות של זריזות אצבעות? או ביצוע של עבודה לפי שלבים?... מה שאתן רוצות להשיג יהיה כתוב כמטרה. (כלומר: "תתמיד בפעילות XXXX למשך שעתיים ללא הפסקה").....

<u>נספח 3</u>

<u>תכנית ההתערבות:</u>

גישות- להסביר על עקרונות הגישה ולהסביר כיצד הגישה תורמת לתכנית ההתערבות למקרה שלכם, כיצד מתאימה למטופל שלכן. יש להגדיר גישת טיפול ספציפית ולא גישות-על בריפוי בעיסוק.

תיאור תהליך היישום- לתת דוגמא למסגרת של הטיפול ואמצעי טיפול התואמים את מטרות הטיפול.

להסביר מדוע נבחרו אמצעי הטיפול השונים.